

**Волинський національний університет
імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра політології та публічного управління**

Ольга Кузьмук

**УСНА ІСТОРІЯ І ВИВЧЕННЯ ПАМ'ЯТІ В
СОЦІОЛОГІЇ**

Методичні рекомендації для здобувачів освіти спеціальності «Соціологія»

Луцьк-2024

УДК 316(091)(072)

К 89

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 3 від 22.11.2024р.)

Рецензенти:

Піменова О. О., кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціогуманітарних технологій Луцького національного технічного університету

Кузьмук О.М.

К 89 Усна історія і вивчення пам'яті в соціології: методичні рекомендації для здобувачів освіти спеціальності «Соціологія». Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2024.- 57 с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до діючого силабуса з освітнього компонента «Усна історія і вивчення пам'яті в соціології» для здобувачів освіти спеціальності «Соціологія» закладів вищої освіти. Методичні рекомендації містять опис пропонованих для розгляду лекційних тем та тем для практичних занять, завдання для проведення лабораторних занять, завдання з елементами дослідницької роботи, питання для самостійної роботи, глосарій основних понять, додатки, список літератури.

Основна мета методичних рекомендацій – організація самостійної роботи студента.

УДК 316(091)(072)

© Кузьмук О.М. 2024

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Мета і завдання освітнього компонента, його місце у освітньому процесі.....	5
Структура освітнього компонента.....	9
Тематика ІНДЗ.....	13
Політика оцінювання.....	15
Підсумковий контроль.....	17
Рекомендована література.....	19
Глосарій.....	23
Додатки.....	36

ВСТУП

Усна історія як академічна дисципліна набуває дедалі більшої актуальності в сучасній соціології. Вона дозволяє дослідити суб'єктивні аспекти історичного досвіду, відкриваючи нові перспективи для розуміння соціальних процесів. Вивчення пам'яті – її формування, трансляції та репрезентації, стає ключовим напрямом усноісторичних досліджень.

Ця навчальна дисципліна пропонує глибокий аналіз теоретичних та методологічних засад усної історії. Студенти розглянуть різноманітні підходи до вивчення індивідуальної та колективної пам'яті, ознайомляться з технікою проведення усноісторичних інтерв'ю, а також з принципами аналізу та репрезентації нарративних даних. Особлива увага приділятиметься осмисленню ролі пам'яті в конструюванні ідентичностей, соціальних взаємодій та культурних смислів.

Вивчення дисципліни «Усна історія: вивчення пам'яті в соціології» сприятиме формуванню у студентів-магістрів комплексного розуміння соціальної дійсності, розвитку дослідницьких та аналітичних навичок, необхідних для проведення якісних емпіричних досліджень у різноманітних сферах соціологічного знання.

Курс складається з двох змістових модулів. Перший модуль зосереджується на теоретичних засадах усної історії та концептуалізації феномену пам'яті. Студенти вивчатимуть класичні й сучасні теорії колективної та індивідуальної пам'яті, дискурсивний підхід до аналізу нарративів, а також розглядатимуть етичні та методологічні проблеми, пов'язані з дослідженням чутливих тем усної історії.

Другий модуль курсу присвячений практичним аспектам реалізації усноісторичних проєктів. Студенти опанують навички проведення глибинних інтерв'ю, впровадження методів збору, транскрибування та аналізу нарративних даних. Особлива увага приділятиметься різним формам репрезентації та презентації усноісторичних матеріалів, зокрема, створенню аудіо- та відеопродуктів, організації тематичних онлайн-архівів тощо.

Окрім аудиторних занять, студенти матимуть можливість взяти участь у польових дослідженнях, де зможуть застосувати набуті знання та навички. Заплановані також зустрічі з провідними фахівцями в галузі усної історії, що дозволить розширити їхній професійний горизонт.

Загалом, вивчення дисципліни «Усна історія: вивчення пам'яті в соціології» сприятиме розвитку у студентів-магістрів критичного мислення, дослідницької компетентності та чутливості до соціокультурних контекстів, що є вкрай важливим для сучасних соціологічних досліджень.

Особливу увагу в курсі приділено сучасним напрямам досліджень усної історії, таким як:

Пам'ять та ідентичність. Курс розглядатиме, як індивідуальні та колективні спогади формують та підтримують соціальні ідентичності на різних рівнях - від особистісного до національного.

Усна історія маргіналізованих груп. Студенти вивчатимуть, як усноісторичні дослідження можуть дати голос тим групам, чиї історії традиційно залишалися на периферії офіційних наративів.

Травма та пам'ять. Особлива увага приділятиметься методологічним та етичним викликам при дослідженні чутливих тем, пов'язаних із травматичним минулим.

Публічна та цифрова усна історія. Курс розглядатиме нові формати презентації усноісторичних матеріалів, зокрема, створення тематичних веб-сайтів, віртуальних архівів і музеїв.

Під час вивчення дисципліни студенти матимуть можливість провести власне невелике усноісторичне дослідження в межах своїх наукових інтересів. Це дозволить їм глибше зрозуміти переваги та обмеження методології усної історії, а також розвинути практичні навички роботи з наративними даними.

Загалом, курс «Усна історія: вивчення пам'яті в соціології» спрямований на формування у студентів-магістрів цілісного уявлення про сучасні тенденції та перспективи розвитку усноісторичних досліджень у соціології. Очікується, що засвоєння цієї дисципліни сприятиме підвищенню їхньої дослідницької компетентності та розширенню можливостей для подальшої наукової та практичної діяльності.

Мета і завдання освітнього компонента.

Мета освітнього компонента полягає у формуванні у магістрантів знань, компетенцій і навичок щодо здійснення наукового пошуку в галузі усної історії з використанням якісних методів соціологічного дослідження.

Основне завдання навчальної дисципліни полягає у сприянні соціологічної підготовки магістрів у професійній діяльності у галузі усної історії і вивчення пам'яті в соціології. По завершенню вивчення освітнього компонента «Усна історія і вивчення пам'яті в соціології» магістри повинні отримати **знання**:

- основних понять, що складають категоріальний апарат освітнього компонента «Усна історія і вивчення пам'яті в соціології»;
- визначення та завдання, інституалізація усної історії;
- достовірність усних і писемних джерел;
- особливості усної історії;
- усна історія у вимірах часу;
- мова усної історії;
- історична свідомість та історична пам'ять;
- європейська історична свідомість;
- усно-історичні дослідницькі проекти.

уміння:

- аналізувати можливості сучасної усної історії;
- досліджувати можливості та пізнавальний потенціал вивчення пам'яті у соціології;
- застосовувати знання усної історії та вивчення пам'яті в соціології в реальних дослідницьких завданнях;
- обґрунтовувати застосування конкретних методів усної історії і вивчення пам'яті в соціології в залежності від дослідницького задуму, об'єкту, предмету та дослідницьких завдань.

Результати навчання (Компетентності).

Основним результатом навчання є розуміння предметної області застосування знань освітнього компонента, вміння поєднувати традиційні та нетрадиційні методики викладання соціології.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК02. Здатність працювати автономно.

ЗК05. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт

ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти.

СК06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання:

ПР01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

ПР02. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки.

ПР03. Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проекти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя.

ПР04. Застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування складних задач соціології та суміжних галузей знань.

ПР05. Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.

ПР06. Вільно спілкуватись усно і письмово українською мовою та однією з іноземних мов при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій у сфері соціології та суміжних наук у тому числі в контексті співпраці з європейськими та євроатлантичними інституціями.

ПР07. Вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей.

ПР08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

ПР09. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері соціології, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

ПР11. Узагальнювати результати власних наукових досліджень та презентувати їх у наукових доповідях, публікаціях.

Структура освітнього компонента

Таблиця 1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лабор.	Сам.р.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Усна історія та історична пам'ять							
Тема 1. Усна історія та історична пам'ять. Вступ до усної історії	10	2	2	-		6	ДС/3
Тема 2. Достовірність історії	12	2	2	-		8	ДБ/3
Тема 3. Особливості усної історії	8			-		8	
Тема 4. Усна історія у вимірах часу. Мова усної історії	14	2	2		2	8	ДБ/3
Разом за модулем 1.	44	6	6	-	2	30	9
Змістовий модуль 2. Контексти усної історії							
Тема 5. Історична свідомість	14	2	2	-	2	8	РМГ/3
Тема 6. Історична свідомість та історична пам'ять	12	2	2	-		8	РМГ/3
Тема 7. Історична	12	2	2	-		8	ІРС/3

культура та історична пам'ять								
Разом за модулем 2.	38	6	6	-	2	24	9	
Змістовий модуль 3. Усно-історичні дослідницькі проєкти								
Тема 8. Гендерна тематика в усній історії	12	2	2			8	ДС/3	
Тема 9. Голодомор в усній історії	9				1	8		
Тема 10. Усна історія війни	9				1	8		
Тема 11. Усні історії жертв Голокосту	9				1	8		
Тема 12. Історія церкви і релігійного життя в усній історії	8					8		
Тема 13. Українські революції ХХІ століття в усній історії	9				1	8		
Тема 14. Усна історія міграції	12	2	2			8	ДС/4	
Разом за модулем 3	68	4	4		4	56	7	
Поточний контроль (опитування на практичних заняттях + виконання індивідуальних завдань, підготовка наукових доповідей) 25 балів за роботу на практичних та лабораторних заняттях + 25 балів ІНДЗ = 50 балів								
Підсумковий контроль (письмова компонента (25 б.)+усна компонента (25 б.))								Бал
Модульна контрольна робота (МКР1+МКР2)								50
Всього	150	16	16	-	8	110	100	

годин/Балів							
--------------------	--	--	--	--	--	--	--

Методи контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Теми практичних занять

Тема 1. Вступ до усної історії

1. Основні поняття та визначення усної історії
2. Історія розвитку усної історії як методу дослідження
3. Різниця між усною історією та традиційними історичними підходами
4. Значення усної історії в соціології
5. Виклики та переваги усної історії як методу дослідження

Тема 2. Методологічні основи усної історії

1. Основні методи збору усних свідчень
2. Етапи проведення інтерв'ю в рамках усної історії
3. Вибір респондентів і формування вибірки
4. Етичні аспекти проведення усних інтерв'ю
5. Аналіз даних з усних свідчень

Тема 3. Усна історія та пам'ять

1. Визначення пам'яті в контексті усної історії
2. Різновиди пам'яті: індивідуальна та колективна
3. Вплив пам'яті на формування ідентичності
4. Пам'ять у контексті соціальних змін
5. Соціологічні теорії пам'яті

Заняття 4. Усна історія в дослідженні соціальних груп

1. Усна історія як інструмент вивчення соціальних груп
2. Дослідження пам'яті в контексті етнічних і культурних спільнот
3. Роль усної історії в збереженні культурної спадщини
4. Приклади успішних досліджень усної історії соціальних груп
5. Вплив соціальних груп на формування пам'яті

Заняття 5. Політика пам'яті

1. Визначення політики пам'яті
2. Взаємозв'язок між політикою пам'яті та усною історією

3. Пам'ять як інструмент соціальної мобілізації
4. Приклади політики пам'яті в різних країнах
5. Критика політики пам'яті

Тема 6. Усна історія та медіа

1. Роль медіа у формуванні усної історії
2. Використання медіа в дослідженнях пам'яті
3. Аналіз медіа-контенту та усні свідчення
4. Вплив нових медіа на усну історію
5. Приклади проектів, що поєднують усну історію та медіа

Тема 7. Усна історія в контексті травми

1. Усна історія як засіб збереження пам'яті про травматичні події
2. Вивчення пам'яті жертв конфліктів і катастроф
3. Психологічні аспекти усної історії в контексті травми
4. Приклади досліджень усної історії в умовах травми
5. Взаємозв'язок пам'яті і колективної травми

Заняття 8: Усна історія міграції

1. Визначення усної історії в контексті міграційних процесів
2. Дослідження пам'яті мігрантів: особисті та колективні історії
3. Вплив міграції на формування ідентичності
4. Усна історія як спосіб збереження культурної спадщини мігрантів
5. Приклади успішних проектів усної історії, пов'язаних із міграцією

Завдання для самостійного опрацювання.

1. Проаналізувати дані результатів соціологічних досліджень з використанням методів усної історії та вивчення пам'яті у соціології.
2. Визначити переваги методів усної історії та вивчення пам'яті в соціології над іншими
3. Визначити обмеження методів усної історії та вивчення пам'яті в соціології в порівнянні з іншими соціологічними методами

Модульні контрольні роботи мають на меті визначити рівень засвоєння навчального матеріалу. Проводяться у письмовій формі. Якщо підсумкова контрольна робота виконана у повному обсязі, то така робота отримує 25 балів.

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується виконати Індивідуально-дослідне завдання (ІНДЗ) – на вибір.

Тематика ІНДЗ

1. Співвідношення понять «усна історія» та «усна традиція»
2. Достовірність усних і писемних джерел
3. Історичне пояснення помилок і «відхилень» в оповіді
4. Усна традиція та спогади
7. Типи часу в оповіді (неструктурований час, «традиційний» час, структурований час)
8. Хронологія усної традиції
9. Наратив часу «перегляду життя»
10. Усне/письмове: опозиція чи взаємодоповнення
11. Специфіка усних джерел: форма усного джерела, ритм мовлення, темп мовлення, відтінки усного мовлення
12. Смыслові рівні мовлення
13. Літературна і діалектна мова
14. Властивості історичної свідомості у сув'язі з пам'яттю
15. Наративна структура історичної свідомості
16. Зовнішній і внутрішній аспекти історичної свідомості
17. Дискусії істориків довкола наративної організації історичної свідомості
18. Що таке європейська історична свідомість?
19. Основні змісти і функції європейської історичної свідомості
20. Проблема подолання етноцентризму в європейській історичній свідомості
21. Багатовимірність досвіду європейськості: локальні проєкти і їх теоретична модель
22. Визначення історичної культури
23. Специфіка історичної культури
24. Естетичний вимір історичної культури
25. Політичний та когнітивний вимір історичної культури
29. Жіноча історія в Україні в аспекті усно-історичних досліджень
30. Гендерна ідентичність в усній історії. Історія і напрями гендерних досліджень
31. Конструювання кризових етапів історії в аспекті гендерної ідентичності
35. Оповідь і віра: релігійна, богословська і конфесійна мова
36. Наративізація релігійного досвіду
37. Релігійна автобіографія вірянина
38. Історія церкви очима вірян
39. Досвід спільнот місцевих релігійних громад

40. Роль усної історії у вивченні міграцій
41. Традиційні і нові напрями вивчення міграцій
42. Вивчення позитивних і негативних наслідків міграції
43. Вивчення міграції в Україні на основі усної історії

Замість ІНДЗ, студенти можуть представити результати неформальної освіти (наприклад, сертифікат або інший документ, що підтверджує отримання ним відповідних знань). Також зараховані можуть бути як цілий курс, так і окремі теми (кожна тема – 3 бали). Дана позиція представлена у відповідному Положенні ВНУ імені Лесі Українки Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки: <http://surl.li/olbmdp>.

Освітня компонента «Усна історія і вивчення пам'яті в соціології» сприяє набуттю таких soft-skills: комунікативні навички (критичне мислення, логічне мислення, вміння комплексно підходити до вирішення проблеми); лідерські якості (вміння працювати в команді, здатність до емпатії); навички самоорганізації (тайм-менеджмент або управління часом, вміння знаходити і працювати з інформацією, бажання вчитися і постійно розвиватися).

Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти.

Таблиця 2

№	Вимоги викладача	№	Не допустимо
1.	Обов'язкове відвідування навчальних занять;	1.	Пропуск занять без поважних причин;
2.	Активність студента під час практичних занять;	2.	Запізнення на заняття;
3.	Своєчасне виконання завдань самостійної роботи;	3.	Користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями (за винятком дозволу викладача);
4.	Виконання підсумкових контрольних завдань	4.	Порушення дисципліни;
5.	Вчасне виконання завдань лабораторних робіт (при їхній наявності)	5.	Списування.
6.	Відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені.	6.	Плагіат

Оцінювання.

Таблиця 3

Вид оцінювання	%
Поточний контроль, разом у т.ч.:	50
Опитування на семінарських заняттях	25
Виконання індивідуальних завдань, завдань лабораторних робіт, підготовка наукових доповідей	25
Підсумковий контроль, разом в .ч.:	50
Письмова компонента	25
Усна компонента	25

Політика щодо академічної доброчесності.

Дотримання політики доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- 1) самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- 2) обов'язкове посилання на джерело інформації у разі використання, ідей, розробок, тверджень, відомостей;

3) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

4) дотриманні принципів та положень Кодексу професійної етики соціолога (<https://sau.in.ua/pro-sau/>);

5) надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень, джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Підсумковий контроль

На екзамен виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних завдань.

Форма проведення екзамену – письмова.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН

1. Визначення і завдання усної історії
2. Національні інституції і архіви усної історії
3. Достовірність усних і писемних джерел. Проблема спотворення письмових і усних джерел
4. Оповідач і оповідь. Постать оповідача. Суб'єктивність оповідача при поданні смислу
5. Типи часу в оповіді (неструктурований час, «традиційний» час, структурований час)
6. Наратив часу «перегляду життя»
7. Специфіка усних джерел: форма усного джерела, ритм мовлення, темп мовлення, відтінки усного мовлення
8. Смыслові рівні мовлення
9. Транскрипція усних джерел
10. Літературна і діалектна мова
11. Питання розвитку історичної свідомості
12. Визначення історичної свідомості. Практичні функції історичної свідомості.
13. Емпіричне вивчення історичної свідомості.
14. Наративна структура історичної свідомості. Наративні аббревіатури.
15. Зовнішній і внутрішній аспекти історичної свідомості.
16. Основні змісти і функції європейської історичної свідомості.
17. Проблема подолання етноцентризму в європейській історичній свідомості.
18. Визначення і специфіка історичної культури.
19. Внутрішня сув'язь вимірів історичної культури.
20. Концепції пам'яті Моріса Хальбвакса, Ари Варбурга, П'єра Нора.
21. Досвід катастроф минулого. Руйнування міжпоколінної спільноти пам'яті.
22. Контроль над пам'яттю.
23. Історія і напрями гендерних досліджень.
24. Гендерна ідентичність в усній історії.
25. Конструювання кризових етапів історії в аспекті гендерної ідентичності.
26. Голодомор в Україні (за матеріалами усно-історичних документів).

27. Міжетнічні відносини під час війни (за матеріали усної історії)
30. Усна історія російсько-української війни
31. Усно-історичні дослідницькі проекти з вивчення Голокосту..
32. Спротив геноциду під час Голодомору.
33. Наративізація релігійного досвіду.
34. Релігійна автобіографія вірянина.
35. Проект Українського інституту національної пам'яті (УІНП) «Майдан від першої особи»(Maidan: Oral History).
36. Усні історії учасників Революції Гідності.
37. Роль усної історії у вивченні міграцій.
38. Проекти «Усна історія» з мігрантами.
39. Вивчення міграції в Україні на основі усної історії

**Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів,
де формою контролю є іспит**

Таблиця 4

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

Рекомендована література та інтернет-ресурси (літературні джерела, рекомендована література (основна, додаткова, Інтернет-ресурси) та інші джерела).

Основна

1. Якісні дослідження в соціологічних практиках : навчальний посібник / За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. К. : Інститут соціології НАНУ, 2009. 400 с.
2. Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення / Йорн Рюзен ; пер. з нім. Володимир Камянець. Л.: Літопис, 2010. 358 с.

Додаткова

1. A Guide to Collecting Oral History for Local Governmental Agencies. By Lars Jenner for the Commission on Covenant History [Electronic resource]. Access mode : <http://surl.li/ujaxqp>
2. Kuzmuk O. Ukrainian Refugee Women's Experiences in Poland in the first month of Russian invasion: A Qualitative Account. *European societies*. Volume 26, 2024. -Issue 2: Understanding Ukrainian Society Before and After the Russian Invasion, Pp. 501-521 DOI: 10.1080/14616696.2024.2351595 (Q1, Scopus&Web of science)
3. Zinchuna O., Kuzmuk O., Liubchuk V., Opeida L. Life and social well-being of Ukrainians in quarantine conditions: according to the results of sociological surveys. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*.- 2021. –Volume 11, Issue 1, Special issue XVIII. P. 147-152 (Web of science)
4. Podgórska K., Jekaterynczuk A., Yarosh O., Kuzmuk K. and Liubchuk V. Support for Ukrainian refugees after Russia's invasion of Ukraine: aid structure and resilience factors. Case studies of Lublin and Lutsk. *European societies*. 2023. Vol. 25 (Q1, Web of science)
5. Podgórska, K., Yarosh, O., Kuzmuk, O., Jekaterynczuk, A., & Liubchuk V. (2023). The architecture of help. Multilevel governance of the humanitarian crisis caused by the Russian aggression on Ukraine on the examples of activities in the Lubelskie Voivodeship (PL) and the Volyn Oblast (UA). Comparative research report.
6. Thomas W. The Polish Peasant in Europe and America : a classical work in immigration history / William I. Tomas, Florian Znaniecki ; edited by Eli Zaretski. Urbana and Chicago : University of Illinois Press, 1996.
7. Yemelianova Y., Kuzmuk O. Practice active aging as a social challenge and theoretical problem // Theoretical, methodological and practical foundations of human resources management: collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi / ISMA University.- Riga: «Landmark SIA, 2016. P. 219-227
8. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті. Пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін. К. : Ніка-Центр, 2012. 440 с.
9. Борисенко В. К. Свіча пам'яті : Усна історія про геноцид українців у

1932-1933 роках. К. : ВД «Стилос», 2007. 288 с.

10. Вояковський Д. Ментальні кордони в Європі без кордонів; Пер. з польськ. К. : Ніка-Центр 2012. 319 с.

11. Гірц К. «Насичений опис» – у пошуках інтерпретативної теорії культури /Гірц К. Інтерпретація культур. Вибрані есе. К. : Дух і літера, 2001. С. 3–42.

12. Голодомор 1932-1933 років в Україні : причини, демографічні наслідки, правова оцінка. Матеріали Міжнародної наукової конференції. Київ, 25–26 вересня 2008 р. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 447 с.

13. Грінченко Г. Усна історія примусу до праці: метод, контексти, тексти. Х. : НТМТ, 2012. 304 с.

14. Демків О. Б. Комодифікація історичного минулого / Соціологія в ситуації соціальної невизначеності : Збірник наукових праць учасників I Конгресу Соціологічної Асоціації України. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. С. 625–632.

15. Демків О. Б. Конструювання фреймів у комодифікації історичного минулого. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : Збірник наукових праць. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. Вип. 15. С. 499–504.

16. Жінки Центральної та Східної Європи у другій світовій війні : гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства / Збірник наукових праць ; за науковою редакцією Гелінади Грінченко, Катерини Кобченко та Оксани Кісь. К. : ТОВ «АРТ КНИГА», 2015. 335 с.

17. Знанецький Ф. Автобіографічний метод у соціології; [пер. Л. Скокова] // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 1998. № 6. С.160–170.

18. Іванкова-Стецюк О. Трудова міграція : аналіз життєвого досвіду / Якісні дослідження в соціологічних практиках : навчальний посібник; За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. К.: Інститут соціології НАНУ, 2009. С. 320–342.

19. Капустян Г. Оцінка Голодомору 1932-1933 рр. в Україні в документах усної історії / Голодомор 1932-1933 рр. в Україні : причини, демографічні наслідки, правова оцінка Матеріали міжнародної наукової конференції. Київ, 25-26 вересня 2006 р. С. 255–256.

20. Карпатська Україна у спогадах очевидців, 1938–1939 рр. [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/cpwour>

21. Кісь О. Усна жіноча історія як феміністський проект : західні теорії, пострадянські контексти, українські практики. С. 1386–1405.

22. Конертон П. Як суспільства пам'ятають; пер. з англ.. С. Шліпченко. К. : Ніка-Центр, 2013. 184 с.

23. Крижий С. Повсякдення перших місяців (1941–1942 років) окупації Харкова в усних свідченнях та біографічних документах / Якісні дослідження в соціологічних практиках : навчальний посібник; За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. К. : Інститут соціології НАНУ, 2009. С. 363–373.

24. Кузьмук О. М., Любчук В. В. Ціннісні орієнтації випускників шкіл: за результатами якісного соціологічного дослідження. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право.* № 3 (43). 2019. С. 94-98 (у співавторстві з Любчук В. В.)
25. Кузьмук О. М., Любчук В. В., Опейда Л. М. Перспективи застосування дистанційної форми навчання у закладі вищої освіти на прикладі досвіду Волинського національного університету імені Лесі Українки. *Актуальні проблеми філософії та соціології.* № 33. 2021. С. 72-76
26. Кузьмук О. Середній клас в українському суспільстві : перспективи теоретичного та емпіричного дослідження : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 172 с.
27. Кузьмук О., Петрук Л. Релігійна толерантність як чинник національної безпеки: теоретичні та інструментальні основи. *Соціологічні студії: науково-практичний журнал.* № 2 (13). 2018. С. 22-28
28. Кузьмук О.М., Любчук В.В. Пропаганда як зброя: соціальний дискурс. The Russian-Ukrainian war (2014-2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic and legal aspects: Scientific monograph. Riga. Latvia: «Baltija Publishing», 2022. С. 976-982
29. Ліщук-Торчинська Т. П. Історичний наратив та пам'ять соціуму у світлі нових напрямів історіописання. *Українознавчий альманах.* 2013. Вип. 11. С. 108–111.
30. Ліщук-Торчинська Т. П. Пошуково-дослідницький проект «Ставлення українців до історичного минулого» в рамках якісної стратегії соціологічного дослідження. *Соціологічні студії. Науково-практичний журнал.* 2017. № 2 (11). С. 40–47.
31. Ліщук-Торчинська Т. П., Кузьмук О. М. Постать ідеального депутата Верховної Ради України як об'єкт аналізу й предмет обговорення. *Соціологічні студії: науково-практичний журнал.* № 2 (15). 2019. С. 74–81
32. Майдан : Усна історія [Електронний ресурс] // Український інститут національної пам'яті. URL : <http://memory.gov.ua/page/maidan-usna-istoriya>
33. Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності / упоряд. Тетяна Ковтунович, Тетяна Привалко. К. : К,І,С., 2015. 320 с.
34. Невигадане : Усні історії остарбайтерів / Авт.-упоряд., ред., вступ. ст. Г. Г.Грінченко. Х. : Видавничий Дім «Райдер», 2004. 236 с.
35. Незвичайні долі звичайних жінок: Усна історія ХХ століття / гол. упорядник Іроїда Вінницька [Бібліотека «України Модерної», серія «Щоденники, спогади, інтерв'ю, число 1»]– Л.: Вид-во «Львівської політехніки», 2013. 836 с.
36. Пам'ять народу : геноцид в Україні голодом 1932-1933 років. Свідчення. Книга перша. Упорядники О. Веселова, О. Нікілев, відповідальний редактор В. Смолій. К. : ВД «Калита», 2009. 936 с.
37. Пам'ять народу : геноцид в Україні голодом 1932-1933 років.

Свідчення. Книга друга. Упорядники О. Веселова, О. Нікілев, відповідальний редактор В. Смолій. К. : ВД «Калита», 2009. 920 с.

38. Принс Г. Усна історія. Нові перспективи історіописання ; за ред. Пітера Берка. К. : Ніка-Центр, 2004. С. 149–193.

39. Пусько І. Висвітлення українсько-польського протистояння 1938-1944 років на Волині на матеріалах усної історії [Електронний ресурс]. URL : <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/1505/1/pusko.pdf>

40. Розенталь Г. Цілюща дія розповідання історій: до питання про умови розповідання історій у контексті дослідження та терапії / Схід–Захід. Випуск 11–12. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень ; за ред. В. Кравченка і Г. Грінченко. Харків, 2008.

41. Столиця відчаю. Голодомор 1932-1933 рр. на Харківщині вустами очевидців. Свідчення, коментарі / Упорядкувала Тамара Поліщук. Харків – Нью-Йорк – Львів : Березіль, 2006. 416 с.

42. Томсон А. Чотири зміни парадигми в усній історії. *Схід-Захід : історико-культурологічний збірник*. 2008. Випуск 11–12. С. 7–24.

43. Українська асоціація усної історії [Електронний ресурс]. URL: <http://oralhistory.com.ua>

44. Усна історія російсько-української війни 2014-2018 років / за ред. В. В. Мороко. Київ : К.І.С., 2018. Випуск 4. 384 с.

ГЛОСАРІЙ

Усна історія (Oral history) – методологія збору та аналізу особистих наративів з метою вивчення історичного досвіду та соціальної пам'яті.

Наратив (Narrative) – розповідь про життєвий досвід, почуття та сприйняття, представлена в усній формі.

Пам'ять (Memory) – процеси кодування, збереження та відтворення особистих і колективних спогадів.

Колективна пам'ять (Collective memory) – спільні спогади та уявлення про минуле, які конструюються та підтримуються групою.

Ідентичність (Identity) – сприйняття себе та своєї приналежності до соціальних груп, що формується під впливом пам'яті.

Травма (Trauma) – глибоке психологічне потрясіння, спричинене надзвичайними, стресовими подіями.

Маргіналізовані групи (Marginalized groups) – соціальні групи, які зазнають дискримінації та виключення з домінуючих соціальних структур.

Публічна усна історія (Public oral history) – практики презентації та поширення усноісторичних матеріалів для широкої аудиторії.

Цифрова усна історія (Digital oral history) – використання цифрових технологій для збору, збереження та репрезентації усноісторичних досліджень.

Інтерв'ю (Interview) – метод збору усноісторичних даних, що передбачає запис розповідей респондентів.

Транскрипт (Transcript) – письмове відтворення аудіозапису інтерв'ю для подальшого аналізу.

Архівування (Archiving) – процес систематичного збереження та організації усноісторичних матеріалів.

Наративний аналіз (Narrative analysis) – методологія дослідження тематичних, структурних та лінгвістичних особливостей персональних розповідей.

Міждисциплінарність (Interdisciplinarity) – підхід, що передбачає залучення методів та теорій різних академічних дисциплін до вивчення усної історії.

Рефлексивність (Reflexivity) – критична самооцінка дослідником власної ролі та впливу на процес збору та інтерпретації усноісторичних матеріалів.

Представлення (Representation) – способи презентації усноісторичних даних та результатів досліджень для широкої аудиторії.

Постпам'ять (Postmemory) – досвід пам'яті, що передається між поколіннями, наприклад, спогади про травматичні події.

Мультимодальність (Multimodality) – використання різних медіаформатів (аудіо, відео, текст) для репрезентації усноісторичних наративів.

Транснаціональні дослідження (Transnational studies) – вивчення усної історії в контексті міжнародних та глобальних процесів.

Етнографія (Ethnography) – якісний метод дослідження, що передбачає безпосереднє спостереження та занурення дослідника в соціальні практики.

Наприклад, поняття «інтерв'ю» є базовим для усноісторичного методу. Воно передбачає проведення дослідником структурованої розмови з респондентом для запису його особистих спогадів та свідчень про минулі події. Важливими аспектами тут є встановлення довірливих стосунків, уважне слухання, використання відкритих і нав'язливих запитань, а також фіксація інтонацій, пауз та невербальної комунікації.

«Транскрипт» – це письмове відтворення аудіозапису інтерв'ю. Він дозволяє дослідникові детально аналізувати зміст усних розповідей, виявляти приховані значення та інтерпретації. Транскрипти також стають важливим джерелом для архівування та подальшого використання напрацьованих усноісторичних даних.

«Міждисциплінарність» підкреслює, що усна історія не обмежується лише методами соціології, а залучає підходи та теорії з інших галузей, як-от: антропология, культурні студії, гендерні дослідження, історія пам'яті тощо. Це розширює теоретичне підґрунтя та аналітичні можливості при вивченні індивідуальних і колективних спогадів.

Ці та інші концепти формують цілісну методологічну базу для дослідження соціальних практик пригадування, індивідуальних і групових ідентичностей, культурних традицій, а також процесів трансформації й передачі пам'яті в міжпоколінному вимірі.

Дуже важливим поняттям є «інтерпретація». Аналізуючи спогади респондентів, дослідник має прагнути зрозуміти, як саме оповідач конструює та надає значення своїм переживанням минулого. Тут важливо враховувати не лише фактичну інформацію, а й емоції, метафори, умовчання та інші аспекти наративу. Таким чином усна історія дозволяє дослідити суб'єктивне сприйняття та інтерпретацію історичних подій.

Доволі цікавим є поняття «колективної пам'яті». Воно описує, як спільноти зберігають, передають та актуалізують свої уявлення про минуле. Усна історія допомагає виявити, як індивідуальні спогади пов'язані з груповими наративами та культурними традиціями.

Також варто згадати «гендерний вимір» усних свідчень. Адже спогади та наративи людей можуть суттєво відрізнятися залежно від їхньої статі та гендерної ідентичності. Це відкриває нові можливості для дослідження ролі та становища жінок у різних історичних періодах.

Одним із важливих концептів є «рефлексивність». Це означає, що дослідник, який працює з усними свідченнями, має постійно аналізувати свою роль, упередження та вплив на процес збору і інтерпретації даних. Усвідомлення власної позиції та особливостей взаємодії з респондентами допомагає забезпечити більшу об'єктивність дослідження.

Також варто згадати «етичні принципи» усної історії. Тут ключовими є отримання інформованої згоди, забезпечення конфіденційності, уважне ставлення до респондентів, врахування можливої травматичності спогадів тощо. Дотримання етичних стандартів є необхідною умовою для проведення чесного та відповідального дослідження.

Ще один важливий аспект – «архівування та збереження» усноісторичних джерел. Адже записані інтерв'ю, транскрипти та пов'язані матеріали мають бути належним чином збережені та оброблені для подальшого використання дослідниками, громадськістю та майбутніми поколіннями. Це забезпечує доступність і довготривале функціонування усноісторичних даних.

Окрім вже згаданих аспектів, варто зупинитись на «мікроісторії» та «персоналізації». Усна історія дозволяє дослідити історію «знизу», зосереджуючись на досвіді та перспективах пересічних людей, а не лише на діях видатних постатей чи великих суспільних структур. Це допомагає відтворити «людський вимір» історичних подій.

Крім того, усні свідчення часто мають форму особистих наративів, які надають голос маргіналізованим групам і меншинам. Таким чином усна історія сприяє переосмисленню та переписуванню офіційних історичних наративів, які зазвичай відображають погляди панівних груп.

Важливим є також «мультивокальність» – можливість почути і зіставити різні, часом конфліктні, спогади і точки зору щодо одних і тих самих подій. Це дає змогу дослідити складність і багатоаспектність соціальної пам'яті.

Загалом можна сказати, що усна історія в соціології є потужним інструментом для вивчення суб'єктивних вимірів людського досвіду, відновлення «голосів» маргінальних груп та переосмислення офіційних історичних наративів. Це відкриває нові перспективи для розуміння складної природи соціальної дійсності.

Один із ключових аспектів – це техніки проведення інтерв'ю. Усноісторичне інтерв'ю, на відміну від стандартизованих опитувань, має бути максимально відкритим і гнучким. Важливо створити атмосферу довіри та відкритості, щоб респондент міг вільно ділитися своїми спогадами та переживаннями. Інтерв'юер повинен вміло застосовувати техніки активного слухання, перефразування, уточнення та розширення відповідей.

Також важливий ретельний підбір та підготовка респондентів. Дослідник має визначити цільові групи, які можуть надати унікальну та змістовну інформацію, і встановити з ними контакт. Перед інтерв'ю необхідно ознайомитись із біографією, контекстом життя та досвідом респондента, щоб краще розуміти його перспективу.

Окрім власне інтерв'ю, важливим етапом є транскрибування, аналіз та інтерпретація усних свідчень. Тут дослідник має виявляти приховані смисли, мотиви, емоції, наративні стратегії та взаємозв'язки між різними елементами свідчень. Важливо також співвідносити їх з історичним і соціокультурним контекстом.

Не менш важливим є збереження та архівування усноісторичних матеріалів. Аудіо- та відеозаписи, транскрипти, додаткові документи мають бути належним чином каталогізовані, збережені та забезпечені до них доступ для майбутніх дослідників.

Загалом, усна історія в соціології – це складний, витончений та творчий підхід, що вимагає від дослідника високого рівня компетентності, рефлексивності та чутливості. Але саме завдяки цьому він дозволяє нам отримати унікальні, глибокі та багатогранні дані про соціальну реальність.

Окрім техніки інтерв'ювання, важливим аспектом є й аналіз отриманих усних свідчень. Це складний процес, що вимагає від дослідника глибокого розуміння контексту, критичного мислення та інтерпретаторських навичок.

Під час аналізу важливо звертати увагу на нарративні стратегії респондентів – яким чином вони структурують, акцентують і пояснюють свої спогади та досвід. Це дає змогу краще зрозуміти їхню суб'єктивну перспективу.

Також потрібно виявляти приховані значення, емоції та мотивації, які можуть бути виражені імпліцитно. Це вимагає уважного прослуховування записів, ретельного вивчення транскриптів і співставлення з іншими доступними джерелами.

Окрема увага приділяється ідентифікації ключових тем, моделей, закономірностей і розбіжностей у зібраних свідченнях. Це дозволяє узагальнити дані та знайти відповіді на дослідницькі запитання.

При цьому дослідник має постійно рефлексувати над власною роллю та впливом у процесі збору й аналізу матеріалів. Адже усна історія – це діалогічний процес, в якому інтерв'юєр є активним учасником, а не нейтральним спостерігачем.

Важливим етапом є також інтерпретація отриманих даних у широкому соціокультурному й історичному контексті. Це дозволяє краще зрозуміти значення та вплив особистих спогадів і нарративів на формування колективної пам'яті та соціальної реальності.

Загалом, усна історія в соціології – це не просто збір індивідуальних історій, а складний дослідницький процес, що вимагає глибокої методологічної підготовки та аналітичних навичок від дослідника. Він покликаний виявляти приховані смисли, взаємозв'язки та закономірності соціальної реальності.

Окрім аналізу нарративів та інтерпретації даних, важливим аспектом є взаємодія між інтерв'юєром та респондентом під час проведення інтерв'ю. Це справжній діалогічний процес, в якому обидві сторони активно залучені.

Інтерв'юєр має бути уважним слухачем, здатним проявляти емпатію та співчуття до оповідача. Водночас, він має вміло керувати ходом розмови, ставлячи влучні уточнюючі питання та спрямовуючи розповідь у потрібне русло.

Часто респонденти можуть відхилитися від основної теми, повертатися до вже згаданих епізодів або переходити на абстрактні узагальнення. Завдання інтерв'юера – делікатно повертати їх до конкретних деталей та особистих спогадів.

Важливо також, щоб інтерв'юер був готовим до неочікуваних емоційних реакцій, які можуть супроводжувати спогади респондентів. Інколи це можуть бути сльози, гіркота, сміх чи навіть гнів. Вміння правильно реагувати на такі емоційні прояви є запорукою успішного інтерв'ю.

Крім того, інтерв'юер має бути уважним до невербальних сигналів, які можуть доповнювати або суперечити словесному наративу. Жести, міміка, тембр голосу, паузи – усе це несе важливу інформацію.

Усна історія – це не просто механічне записування спогадів, а складна комунікативна взаємодія, в якій важливу роль відіграє особистість і майстерність інтерв'юера. Лише вміння поєднання технічних навичок, аналітичного мислення та емпатії дозволяє отримати насичені, змістовні та достовірні усні свідчення.

Окрім збору особистих наративів та спогадів, усна історія також широко застосовується для вивчення колективної пам'яті та історичної свідомості різних спільнот. Дослідники можуть проводити інтерв'ю з представниками певних етнічних, релігійних, професійних чи вікових груп, щоб зрозуміти, як ці спільноти сприймають і інтерпретують ключові історичні події та процеси.

Такі дослідження надають унікальну можливість побачити історію «з середини», очима безпосередніх учасників і свідків подій. Порівняння усних свідчень представників різних груп також дозволяє виявити розбіжності в колективних уявленнях та ідентичностях.

Ще одним важливим напрямком є вивчення історії соціальних рухів, революцій, трудових конфліктів тощо. Усні свідчення активістів, лідерів, пересічних учасників таких подій дозволяють реконструювати динаміку суспільних змін, мотивації та стратегії учасників, а також їхні особисті переживання.

Особливо цінним є застосування усної історії для дослідження історії маргінальних, підпорядкованих чи недокументованих груп населення – жінок, етнічних меншин, робітників, бідняків тощо. Їхні наративи часто доповнюють і корегують офіційні історичні хроніки.

Загалом, усна історія дозволяє соціологам глибше зрозуміти механізми соціальних змін, еволюцію колективної свідомості та особисті сенси, які люди

надають своєму життєвому досвіду. Це важливий інструмент для отримання унікальних, змістовних та достовірних даних.

Методологія усноісторичних досліджень включає в себе кілька основних етапів:

Визначення предмету, цілей та завдань дослідження. Дослідник формулює, яку саме історичну проблему чи групу він хоче вивчити.

Пошук та відбір потенційних оповідачів (нарративних інформантів). Це можуть бути як відомі історичні особи, так і пересічні учасники подій.

Проведення інтерв'ю – збір усних свідчень, спогадів та особистих нарративів оповідачів. Дослідник використовує спеціальні техніки, щоб максимально повно зафіксувати оповідь респондента.

Транскрибування аудіо чи відеозаписів інтерв'ю для подальшого аналізу.

Аналіз отриманих нарративів з метою виявлення спільних тем, мотивів, ідентичностей, інтерпретацій історичних подій тощо.

Інтерпретація результатів дослідження та їх співвіднесення з іншими джерелами та теоретичними підходами.

Усна історія широко застосовується в соціології для вивчення різноманітних тем: історії повсякденності, сімейної історії, історії міграцій, праці, освіти, охорони здоров'я, насилля, культурної ідентичності тощо.

Наприклад, дослідження спогадів про дитинство можуть розкрити особливості соціалізації та трансформацію сімейних практик в певному історичному контексті. Інтерв'ю зі свідками війни дозволяють краще зрозуміти досвід людей на лінії фронту. Наративи робітників, що пережили масові скорочення, висвітлюють психологічні та соціальні наслідки таких подій.

Усна історія – це комплексний та багатогранний метод, що дозволяє соціологам отримати унікальні дані для глибокого розуміння історичних процесів та їх суспільних наслідків.

Усноісторичні методи дають можливість вивчати різноманітні аспекти соціальної реальності. Наведу кілька додаткових прикладів:

Усні свідчення є надзвичайно цінними для дослідження історії маргіналізованих груп, чий голоси не завжди представлені в офіційних джерелах. Наприклад, людьми, які пережили насилля або з осіб, що належать

до національних меншин, можуть суттєво доповнити та переосмислити офіційну історію.

Також усноісторичні методи широко використовуються при вивченні трудових відносин, професійних ідентичностей та культури робітничого класу. Наративи працівників фабрик, шахтарів чи домашніх робітників дозволяють глибше зрозуміти специфіку їхнього повсякденного життя та праці.

Крім того, усна історія є незамінним інструментом для дослідження пам'яті та колективної ідентичності. Спогади людей про значущі історичні події, свята чи культурні традиції розкривають, як минуле осмислюється та конструюється в сьогоденні.

Загалом, основна цінність усноісторичного підходу полягає в його унікальній здатності зафіксувати суб'єктивні переживання, повсякденні практики та нюанси людського досвіду, недоступні в традиційних письмових джерелах. Це дозволяє соціологам поглибити та урізноманітнити наше розуміння соціальної дійсності.

Окрім вивчення маргіналізованих груп, трудових відносин та колективної пам'яті, усні свідчення можуть бути дуже корисні для дослідження міграції, урбанізації та інших соціальних трансформацій.

Наприклад, детальні наративи людей, які пережили досвід вимушеного переселення, можуть глибше розкрити психологічні, соціальні та культурні аспекти міграційних процесів. Інтерв'ю з представниками різних поколінь мігрантів дозволяють прослідкувати динаміку адаптації до нового середовища та зміну ідентичностей в контексті переміщення.

Аналогічно, усна історія дає можливість вивчати міське життя «знизу», фокусуючись на повсякденних практиках, сприйнятті простору та формуванні міської ідентичності пересічних мешканців. Такі дослідження можуть суттєво доповнити традиційні соціологічні підходи до аналізу урбаністичних трансформацій.

Загалом, ключова перевага усноісторичного методу полягає в його здатності залучати голоси та досвід звичайних людей, які часто залишаються поза фокусом стандартних соціологічних досліджень, зосереджених на інституціях, структурах або статистичних даних. Це дає можливість побудувати більш всеосяжну та багатоголосу картину соціальної реальності.

Окрім вивчення маргіналізованих груп, трудових відносин, міграційних процесів та міського життя, усні свідчення можуть бути надзвичайно корисними при дослідженні змін у сімейних структурах та гендерних ролях.

Наприклад, інтерв'ю з представниками різних поколінь жінок або чоловіків дозволяють простежити трансформації у сприйнятті фемінності та маскулінності, розподілі домашніх обов'язків, практиках материнства та батьківства тощо. Такі наративи можуть виявити, як гендерні норми та ідентичності змінюються з часом під впливом соціальних, економічних та культурних зрушень.

Крім того, усна історія дає змогу дослідити специфіку повсякденного життя окремих локальних спільнот, громад чи етнічних груп. Детальні розповіді людей про їхні традиції, звичаї, свята та ритуали допомагають глибше зрозуміти, як відбувається конструювання колективної ідентичності та культурної пам'яті на рівні мікросоціуму.

Ще одна важлива сфера застосування усної історії – вивчення суб'єктивних переживань та сприйняття соціальних трансформацій. Наративи людей про те, як вони досвідчують зміни в економіці, політиці, технологіях або довкіллі, дають змогу оцінити вплив цих процесів на повсякденне життя та добробут громадян.

Загалом, потенціал усноісторичного підходу в соціології полягає в його здатності виявляти та артикулювати голоси та досвід «звичайних людей», які часто залишаються поза увагою традиційних соціологічних методів. Це дозволяє сформувати більш комплексне, нюансоване та багатовимірне розуміння соціальної реальності.

Загалом, усноісторичний підхід є важливою частиною якісної соціології, що фокусується на вивченні людських історій, суб'єктивного досвіду та повсякденного життя. Він доповнює кількісні методи, такі як соціологічні опитування чи аналіз статистичних даних, надаючи більш глибокий, контекстуальний та багатовимірний погляд на соціальну реальність.

Окрім вже згаданих сфер застосування – вивчення маргіналізованих груп, гендерних відносин, локальних спільнот та сприйняття соціальних змін – усна історія також широко використовується у дослідженнях ідентичності, пам'яті, конфліктів та соціальних рухів.

Наприклад, усні свідчення людей, залучених до тих чи інших соціальних рухів, дозволяють краще зрозуміти мотивації учасників, динаміку колективних дій, стратегії активістів та значення цих рухів для їхнього життя.

Біографічні наративи також відкривають шлях до вивчення процесів формування індивідуальних та колективних ідентичностей в контексті соціальних та культурних трансформацій.

Крім того, усна історія є важливим інструментом для документування, збереження та трансляції культурної спадщини, особливо тих її форм, які важко охопити за допомогою письмових або візуальних джерел. Розповіді людей про традиції, ритуали, фольклор тощо можуть значно збагатити наше розуміння різноманіття людських культур.

Отже, використання усноісторичних методів дає соціологам унікальну можливість досліджувати багатогранність людського досвіду та соціальної реальності, даючи голос тим, чиї історії зазвичай залишаються на маргінесі. Це робить соціологічне знання більш всеосяжним, контекстуальним та наближеним до людських життів.

Кілька прикладів тих першоджерел, які можуть бути цікавими для вивчення усної історії та пам'яті в рамках магістерської програми з соціології:

Інтерв'ю з учасниками Євромайдану 2013-2014 років в Україні. Ці розповіді про особистий досвід протестів, мотивацію та вплив подій на їхнє життя можуть дати глибоке розуміння динаміки масового руху та формування колективної ідентичності.

Спогади жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. Ці усні свідчення про пережиті страждання, втрати та механізми виживання в умовах штучно створеного голоду розкривають соціальні, політичні та психологічні аспекти цієї трагедії.

Наративи національних або етнічних меншин про їхній досвід дискримінації, асиміляції чи маргіналізації. Такі особисті історії можуть поглибити розуміння процесів конструювання ідентичності та соціальної ексклюзії.

Спогади ветеранів та учасників війн, зокрема Другої світової війни. Ці розповіді про фронтові будні, травматичні переживання та післявоєнну адаптацію можуть стати цінним джерелом для вивчення впливу збройних конфліктів на індивідуальне та колективне життя.

Автобіографічні наративи представників сексуальних, гендерних та інших меншин. Ці історії самоідентифікації та боротьби за права можуть розкрити механізми стигматизації, формування субкультур та активізму маргіналізованих груп.

Ці та інші усноісторичні джерела, доповнені аналізом соціальних контекстів та теоретичними концепціями, можуть стати основою для глибокого дослідження питань ідентичності, пам'яті, соціальної нерівності, колективної мобілізації тощо в рамках магістерської програми з соціології.

Особисті документи та артефакти – щоденники, листи, фотографії, відеозаписи, сімейні реліквії тощо. Ці матеріали можуть доповнювати усні наративи, надаючи додаткові деталі та контекст.

Публічні та масові медіа – газети, журнали, теле- і радіоархіви, інтернет-ресурси. Аналіз медіадискурсу допомагає простежити, як певні події та історичні постаті репрезентуються та стають частиною колективної пам'яті.

Візуальні та художні джерела – картини, скульптури, пам'ятники, меморіали. Дослідження цих форм увічнення пам'яті дозволяє зрозуміти, як відбувається культурна репрезентація та політика пам'яті.

Усні традиції, фольклор, легенди – міфи, перекази, пісні, казки. Вивчення народної пам'яті розкриває альтернативні наративи, що співіснують з офіційною історією.

Архівні документи – державні акти, статистичні звіти, корпоративні записи, особові справи тощо. Ці матеріали є важливим джерелом для перевірки та контекстуалізації усних свідчень.

Комплексне використання цих різноманітних джерел дає змогу студентам-соціологам глибше дослідити соціальні аспекти колективної пам'яті, її динаміку, репрезентацію та вплив на суспільні процеси.

Усні історичні свідчення. Записані інтерв'ю, розповіді очевидців та учасників подій є одним із ключових джерел для дослідження усної історії. Ці усні наративи дозволяють дослідити суб'єктивні переживання, альтернативні погляди та маргінальні історичні перспективи.

Спогади та мемуари. Автобіографічні твори, мемуари та особисті записи можуть надати детальні свідчення про минулі події очима безпосередніх учасників. Аналіз цих джерел допомагає зрозуміти, як формується індивідуальна та групова пам'ять.

Матеріальна культура. Предмети повсякденного вжитку, артефакти, музейні експонати є матеріальними відображеннями культури та соціальних практик минулого. Їх дослідження дозволяє реконструювати деталі повсякденного життя попередніх поколінь.

Усталені традиції та ритуали. Звичаї, обряди, фестивалі та інші форми колективних практик зберігають і передають культурну пам'ять спільноти. Вивчення таких традицій допомагає зрозуміти, як формується колективна ідентичність.

Нематеріальна культурна спадщина. Усні традиції, виконавські мистецтва, соціальні практики, ритуали та знання, пов'язані з ремеслами та природним середовищем, є важливими елементами нематеріальної культурної спадщини, які також можуть слугувати джерелами для дослідження пам'яті.

Археологічні знахідки – артефакти, рештки матеріальної культури, виявлені під час археологічних розкопок. Вони надають важливу інформацію про матеріальні умови життя, технології, соціальні практики та культурні традиції в минулому.

Фольклорні джерела – народні оповіді, легенди, пісні, прислів'я та інші форми усної народної творчості. Вони відображають колективні уявлення, міфологію та історичну свідомість певної спільноти.

Аудіовізуальні джерела – кінофільми, фотографії, відеозаписи, звукозаписи. Ці джерела дозволяють дослідити, як минуле репрезентується в популярній культурі та візуальних образах.

Особисті документи – листи, щоденники, записні книжки, які дають змогу вивчити суб'єктивні переживання та індивідуальні спогади про певні події.

Ділова та адміністративна документація – урядові звіти, протоколи засідань, статистичні дані, які відображають офіційну позицію щодо історичних подій та процесів.

Художня література – романи, оповідання, поезія, п'єси, які можуть містити альтернативні інтерпретації минулого, приховані смисли та суб'єктивні погляди авторів.

Усні історії місцевих громад – розповіді, перекази та історичні свідчення, що передаються усно в межах певних місцевих спільнот. Вони зберігають унікальні локальні наративи та спогади.

Свідчення очевидців – це спогади та оповіді людей, які безпосередньо пережили та були свідками важливих історичних подій. Такі джерела надають унікальний і автентичний погляд на минуле.

Родинні перекази – історії, що передаються в межах родини з покоління в покоління, зберігають пам'ять про події, які не знайшли відображення в

офіційних документах. Вони дають змогу дослідити, як минуле інтерпретується та транслюється в приватній сфері.

Музейні експозиції – музейні виставки та експозиції часто намагаються репрезентувати та актуалізувати колективну пам'ять. Аналіз того, як минуле презентується в музеях, може показати, які наративи та інтерпретації стають домінуючими в суспільстві.

Монументи та меморіали – пам'ятники, обеліски, меморіали тощо є матеріальними втіленнями колективної пам'яті. Вони увічнюють певні історичні події та постаті, визначаючи, що має бути запам'ятано та увіковічено.

Міські простори та ландшафти – назви вулиць, площ, будівель можуть відображати історичну пам'ять спільноти. Дослідження того, як міські простори і ландшафти організуються та змінюються, може пролити світло на процеси конструювання та переписування минулого.

Ритуали та святкування – колективні ритуали, традиції, фестивалі та інші форми публічного відзначення історичних подій є важливими для розуміння того, як пам'ять актуалізується, підтримується та передається в культурі.

ДОДАТКИ

Соціологи, які займаються вивченням усної історії та колективної пам'яті

Таблиця 5

Автор, назва роботи, рік видання	Ключові ідеї роботи
Моріс Гальбвакс «Соціальні рамки пам'яті» (1925), «Колективна та історична пам'ять» (1950)	Пам'ять завжди детермінована соціальним контекстом. Наша індивідуальна пам'ять спирається на групову пам'ять, і навпаки - наша група отримує підтримку і узгодженість завдяки нашій індивідуальній пам'яті.
Барбара Такман «Далекий дзвін» (1966)	Усна історія є важливим джерелом для доповнення та перевірки письмових документів. Спогади очевидців допомагають відновити людське обличчя історичних подій.
Анселм Штраус «Дзеркала і маски: Пошук ідентичності» (1959)	Ми не можемо зрозуміти людське життя без урахування суб'єктивного досвіду, який відображений в особистих історіях і спогадах.
Пауль Коннертон «Як суспільства пам'ятають» (1989)	Пам'ять не існує у вакуумі, а є вбудованою у тілесні та матеріальні практики суспільства. Через них ми набуваємо і передаємо спільні спогади.
Дженіс Радвей «Пам'ять переосмислена: вивчення пам'яті з соціальної перспективи» (1989)	Пам'ять – це активний процес, а не просте збереження минулого. Вона постійно переформатовується під впливом сучасних соціальних та культурних контекстів.
Мауріціо Феррарезі «Пам'ять, історія, справедливість у Гегеля» (2015)	Пам'ять завжди є соціальним явищем, адже вона конструюється через взаємодію людей у певному історичному та культурному контексті.
Еріка Олік «Колективна пам'ять і культурна травма» (2021)	Колективна пам'ять – це динамічний соціальний процес, у якому групи конструюють і реконструюють свої уявлення про минуле. Травматичні події, такі як Голокост, залишають глибокий слід у

	<p>колективній свідомості, породжуючи культурну травму, яка формує колективну ідентичність і впливає на сучасність. Розуміння цих процесів є ключем до аналізу соціальних змін та їхнього впливу на спільноти.</p>
<p>Джефрі Олік «Наративи пам'яті: Вивчення способів розповіді про минуле» (2019)</p>	<p>Соціальна пам'ять втілюється у розповідях, які окремі особи та групи використовують, щоб надати сенсу власному досвіду та встановити зв'язок з колективною історією. Аналіз наративних структур, тропів і риторичних стратегій дає змогу зрозуміти, як конструюються, передаються і трансформуються спогади в суспільстві.</p>
<p>Йоханн Арнасон «Цивілізації в історичному діалозі» (2003)</p>	<p>Великі цивілізаційні комплекси, такі як західна, ісламська чи китайська, формують свою унікальну пам'ять про минуле, яка переплітається з сучасними трансформаціями. Дослідження цих складних взаємодій між культурною традицією та соціальними змінами дозволяє краще збагнути динаміку колективної ідентичності в глобалізованому світі.</p>
<p>Барбара Мішкова «Пам'ять та культурна травма: Досвід Голокосту в Центральній Європі» (2017)</p>	<p>Культурна травма Голокосту стала глибокою раною в колективній пам'яті народів Центральної Європи. Із покоління в покоління передаються спогади про жахи нацистської окупації, формуючи болісне усвідомлення власної вразливості та необхідності пошуку нових ціннісних орієнтирів. Ці наративи стають невід'ємною частиною національної ідентичності, визначаючи ставлення суспільств до ксенофобії, авторитаризму та демократичних трансформацій.</p>
<p>Джеймс Янг «Текстури пам'яті: голокост, меморіали та сучасність» (2016)</p>	<p>Архітектурні форми меморіалів відображають глибинні соціокультурні процеси в суспільствах, які намагаються осмислити травму геноциду. Від</p>

	<p>мінімалістичних конструкцій до складних комплексів – кожен меморіал Голокосту є унікальним текстом пам'яті, що транслює певні наративи та емоційні коди колективної ідентичності.</p>
<p>Маріанна Хірш «Постпам'ять: сімейна пам'ять, гендер та репрезентація голокосту» (2012)</p>	<p>Постпам'ять – це спосіб, за допомогою якого травматичні події минулого проникають у повсякденне життя нащадків свідків, формуючи їхню ідентичність та сприйняття. Ці родинні історії, представлені в художніх формах, стають невіддільною частиною колективної пам'яті.</p>
<p>Аллан Мегілл «Історична пам'ять та ідентичність» (2019)</p>	<p>А. Мегілл досліджує, як офіційні історичні наративи та державна політика пам'яті впливають на формування національної ідентичності. Він аналізує, як суспільства конструюють образи минулого, аби легітимізувати свою владу та інтереси: «Історична пам'ять – це потужний інструмент для побудови колективної ідентичності. Держави нерідко вдаються до селективного трактування історичних подій, щоб зміцнити свою легітимність та національну єдність. Розуміння цих процесів є ключем до критичного аналізу ідеологічних конструкцій минулого».</p>
<p>Пітер Берк «Історія як соціальна пам'ять» (2016)</p>	<p>П. Берк досліджує, як «офіційна» історія, що транслюється через підручники, музеї та засоби масової інформації, співвідноситься з «неофіційною» пам'яттю різних соціальних груп. Він наголошує, що пам'ять є соціальним конструктом, а не об'єктивним відображенням минулого: «Історія не є простою об'єктивною фіксацією подій. Вона формується через призму колективної пам'яті різних суспільних акторів. Тому важливо вивчати, як домінуючі групи вибудовують офіційні наративи, які витісняють альтернативні спогади».</p>

<p>Барбара Міш «Місця пам'яті: монументи, музеї та політика історії» (2018)</p>	<p>Б. Міш аналізує, як держави та політичні еліти використовують простір для конструювання історичної пам'яті. Вона досліджує, як меморіали, музеї та пам'ятники стають «місцями пам'яті», що формують колективну ідентичність і визначають, які історичні наративи вважаються легітимними: «Публічні простори та монументи – це не нейтральні сховища минулого. Вони слугують майданчиками для боротьби за право визначати й репрезентувати колективну пам'ять. Те, що і як ми увіковічнюємо в міському середовищі, глибоко впливає на наше сприйняття історії».</p>
<p>Джеймс Янг «Наймання пам'яті: голокост, геноцид та репрезентація» (2016)</p>	<p>Д. Янг аналізує, як меморіали та інші форми репрезентації Голокосту стають ареною боротьби за визначення його смислу та значення. Він показує, що спроби увіковічнити пам'ять про жахливі злочини завжди пов'язані з нинішніми політичними й ідеологічними інтересами: «Меморіали по суті є не просто нейтральними пам'ятками минулого, а відображенням сучасних дебатів про те, як ми маємо пригадувати та інтерпретувати трагічні події. Сама форма та місце розташування меморіалів багато говорить про панівні ідеологічні наративи».</p>
<p>Мішель-Рольф Трувійо «Постколоніальна пам'ять: Репрезентація колоніалізму в сучасній французькій літературі та мистецтві», (2013)</p>	<p>М. Трувійо досліджує, як пам'ять про колоніальне минуле Франції кодується в літературі, мистецтві та публічному просторі. Він акцентує, що існує боротьба між офіційними наративами та альтернативними спогадами пригноблених груп: «Пам'ять про колоніальне минуле є глибоко фрагментованою. Домінуючі групи намагаються увіковічнити героїчну версію колоніалізму, тоді як маргіналізовані</p>

	спільноти прагнуть повернути витіснені спогади про насильство та експлуатацію».
Джеффри Олік «Колективна пам'ять та ідентичність» (2011)	Д. Олік вивчає, як групи (від невеликих спільнот до цілих націй) вибудовують свою ідентичність через селективне конструювання минулого. Він показує, що пам'ять є завжди суб'єктивною, оскільки групи обирають, які події та наративи увіковічнювати, а які забувати: «Колективна пам'ять – це постійний процес відбору, інтерпретації та репрезентації минулого, що служить потребам ідентифікації групи в теперішньому. Те, як ми пам'ятаємо, глибоко впливає на наше почуття того, хто ми є».
Даніель Леві та Нік Сноу «Культурна пам'ять в епоху переходу» (2020)	Ці автори досліджують, як глобалізація, міграції та технологічні зміни трансформують способи конструювання та передачі культурної пам'яті. Вони показують, що сучасні спільноти все частіше конструюють ідентичність через транснаціональні зв'язки та мережі, а не через локальну прив'язку до території: «У цифрову епоху пам'ять стає все більш мобільною та плинною. Міжнародні культурні потоки і нові медіа змінюють традиційні способи кодування та передачі колективної пам'яті. Це створює нові виклики для формування ідентичностей».
Барбара Міші «Пам'ять та політика ідентичності», (2016)	У своїй роботі Б. Міші досліджує, як колективна пам'ять використовується політичними акторами для формування бажаної ідентичності груп. Вона аналізує, наприклад, як пострадянські країни конструюють національну ідентичність через селективне висвітлення історичних подій: «Минуле є предметом постійної боротьби. Політичні еліти часто намагаються нав'язати певне тлумачення історії, що зміцнює їхню владу та

	легітимність у теперішньому. Тому колективна пам'ять завжди стає ареною ідеологічного протистояння».
Мішель Калогерас «Травма та колективна пам'ять» (2013)	М. Калогерас вивчає, як травматичні історичні події, такі як війни чи геноциди, впливають на формування ідентичності груп. Вона показує, що пам'ять про травму часто стає ключовим компонентом групової солідарності та спротиву: «Колективна травма створює глибокий зв'язок між членами групи, об'єднуючи їх навколо спільного відчуття болю та несправедливості. Це, у свою чергу, стає основою для політичної мобілізації та вимог щодо визнання та відшкодування».
Карл Маннгейм «Проблема поколінь», 1928	Приналежність до одного покоління зумовлює схожі життєві досвіди та світогляд. Пам'ять про ключові історичні події стає основою ідентичності та світосприйняття покоління
Джеффри Олік «Політики скорботи», 1998	Травматичні спогади активно конструюються та репрезентуються в публічному просторі за допомогою соціальних практик. Минуле травми стає важливим ресурсом ідентичності та солідарності. Політичні та ідеологічні інтереси можуть впливати на колективну травматичну пам'ять
Гальбвакс М. «Соціальні рамки пам'яті» (1925)	В центрі роботи – концепція «соціальної пам'яті» та довів, що індивідуальна пам'ять формується під впливом соціальних структур. М. Гальбвакс писав: «Наша індивідуальна пам'ять залежить від пам'яті групи. Ми згадуємо лише те, що знаходиться в рамках наших соціальних інтересів».
Мішель Б. «Усна історія як соціологічний метод» (2015)	Мішель Б. сучасна британська соціологиня, підкреслює важливість усних свідчень для вивчення маргіналізованих груп та

	альтернативних наративів: «Усна історія дозволяє нам почути голоси тих, чії перспективи зазвичай ігноруються в офіційних джерелах. Це важливий метод для розуміння соціальної реальності крізь призму суб'єктивного досвіду».
Фассен Я. «Пам'ять і забуття» (2010)	Я. Фассен – французький соціолог, відомий своїми дослідженнями колективної пам'яті про Другу світову війну. У своїй праці «Пам'ять і забуття» (2010) він аналізує, як у повоєнній Франції відбувалося соціальне конструювання пам'яті про окупацію та Опір. Я. Фассен пише: «Вибіркове збереження та забування певних аспектів минулого – це складний процес, що відображає боротьбу за символічне панування в суспільстві».
Фентресс Д. та Вік К. «Усна історія та пам'ять» (1992)	Д. Фентресс та К. Вік розвинули теорію «соціально-культурної пам'яті». Вони показують, як наративи про минуле конструюються на перетині індивідуального досвіду та соціальних рамок: «Колективна пам'ять не просто зберігає минуле у своєму первинному вигляді, але реконструює його відповідно до сучасних культурних та соціальних потреб».
Ассман А. «Простори спогадів», «Форми та трансформації культурної пам'яті» (1999)	А. Ассман, німецька соціологиня культури, дослідниця культурної пам'яті аналізує, як пам'ять фіксується в різних медіа - від пам'ятників до свят: «Пам'ять не є лінійним і однозначним відображенням минулого, а складним процесом культурної реконструкції, в якому беруть участь різні актори та інституції».
Коннертон П. «Як суспільства пам'ятають» (1989)	П. Коннертон досліджує, як колективна пам'ять відтворюється через ритуали, перформативні практики та тілесні техніки: «Колективна пам'ять не просто зберігається в текстах чи образах, а втілюється в тілесних

	практиках, рухах та жестах, які забезпечують її відтворення в суспільстві».
--	---

Дослідницькі завдання з навчальної дисципліни «Усна історія та вивчення пам'яті в соціології» для студентів-магістрів спеціальності «Соціологія»

Таблиця 6

Завдання з елементами дослідницької роботи	3 Мета	Очікування від реалізації поставлених завдань
<p>Проект усної історії: Провести інтерв'ю з людиною, яка пережила певну історичну подію або період.</p> <p>Проаналізувати, як ця людина розповідає про свій досвід та як її спогади формують розуміння історичного контексту.</p> <p>Підготувати звіт, в якому висвітлити ключові теми, що виникли в ході інтерв'ю, та обговорити методологічні й етичні аспекти проведеного дослідження.</p>	<p>1. Провести інтерв'ю з людиною, яка пережила певну історичну подію або період.</p> <p>- Записане інтерв'ю, яке документує особистий досвід та спогади респондента.</p> <p>- Розуміння історичного контексту через призму особистого досвіду респондента.</p> <p>2. Проаналізувати, як ця людина розповідає про свій досвід та як її спогади формують розуміння історичного контексту.</p> <p>- Виявлення ключових тем, що виникли під час інтерв'ю та їх аналіз.</p>	<p>Записане інтерв'ю, яке документує особистий досвід та спогади респондента.</p> <p>- Розуміння історичного контексту через призму особистого досвіду респондента.</p> <p>Виявлення ключових тем, що виникли під час інтерв'ю та їх аналіз.</p> <p>- Розуміння того, як особистий досвід респондента впливає на їхнє сприйняття та інтерпретацію історичних подій.</p> <p>- Звіт, який містить:</p> <p>а) Аналіз ключових тем, що виникли в ході інтерв'ю та їх зв'язок з історичним контекстом.</p> <p>б) Обговорення методологічних аспектів проведення інтерв'ю, наприклад, підходи до</p>

	<p>- Розуміння того, як особистий досвід респондента впливає на їхнє сприйняття та інтерпретацію історичних подій.</p> <p>3. Підготувати звіт, в якому висвітлити ключові теми, що виникли в ході інтерв'ю, та обговорити методологічні й етичні аспекти проведеного дослідження.</p>	<p>взаємодії з респондентом, збір та обробка даних.</p> <p>в) Аналіз етичних питань, пов'язаних з проведенням інтерв'ю, такі як збереження конфіденційності, отримання згоди тощо.</p>
<p>Кейс-стаді колективної пам'яті:</p> <p>Обрати певну соціальну групу (наприклад, національну меншину, студентську спільноту тощо) та дослідити, як у цій групі формується та підтримується колективна пам'ять.</p> <p>Використати комбінацію методів, таких як етнографічне спостереження, напівструктуровані інтерв'ю, аналіз документів та медіаконтенту.</p> <p>Підготувати аналітичну записку, в якій обґрунтувати, яким чином механізми колективної пам'яті</p>	<p>1. Обрати певну соціальну групу (наприклад, національну меншину, студентську спільноту тощо) та дослідити, як у цій групі формується та підтримується колективна пам'ять.</p> <p>2. Використати комбінацію методів, таких як етнографічне спостереження, напівструктуровані інтерв'ю, аналіз документів та медіаконтенту.</p> <p>3. Підготувати аналітичну записку, в</p>	<p>Ідентифікація цільової соціальної групи для дослідження.</p> <p>Розуміння процесів формування та підтримання колективної пам'яті в обраній групі.</p> <p>Збір даних за допомогою різних методів дослідження: етнографічне спостереження, напівструктуровані інтерв'ю, аналіз документів та медіаконтенту.</p> <p>Отримання всебічної інформації щодо механізмів колективної пам'яті в обраній групі.</p> <p>Аналітична записка, яка містить:</p>

<p>впливають на ідентичність та згуртованість досліджуваної групи.</p>	<p>якій обґрунтувати, яким чином механізми колективної пам'яті впливають на ідентичність та згуртованість досліджуваної групи.</p>	<p>а) Аналіз механізмів формування та підтримання колективної пам'яті в обраній групі. б) Обґрунтування того, як колективна пам'ять впливає на ідентичність та згуртованість досліджуваної групи. в) Висновки та практичні рекомендації щодо ролі колективної пам'яті в житті обраної соціальної групи.</p>
--	--	---

<p>Порівняльний аналіз політик пам'яті:</p> <p>Цей проєкт спрямований на розуміння того, як держава та владні еліти здійснюють конструювання офіційної історичної пам'яті.</p> <p>Порівнюючи два кейси, студенти можуть виявити відмінності в політиках пам'яті, пояснити їх крізь призму соціологічних концепцій, таких як колективна пам'ять, культурна травма, ідентичність, національна уявлена спільнота.</p> <p>У науковій статті студенти можуть поглибити свій аналіз, розглянувши ширші соціальні наслідки державного управління колективною пам'яттю, наприклад, вплив на суспільну злагоду, політичну легітимність чи міжнародні відносини. Такі дослідницькі завдання дають студентам можливість</p>	<p>Розуміння того, як держава та владні еліти здійснюють конструювання офіційної історичної пам'яті.</p> <p>Порівняння двох кейсів для виявлення відмінностей у політиках пам'яті.</p> <p>Поглиблення аналізу в науковій статті, розглядаючи ширші соціальні наслідки державного управління колективною пам'яттю.</p>	<p>Ідентифікація та аналіз механізмів конструювання офіційної історичної пам'яті державою та владними елітами на двох обраних кейсах.</p> <p>Порівняльний аналіз політик пам'яті в двох обраних кейсах.</p> <p>Пояснення відмінностей у політиках пам'яті крізь призму соціологічних концепцій, таких як колективна пам'ять, культурна травма, ідентичність, національна уявлена спільнота.</p> <p>Науковий стаття, яка містить:</p> <p>а) Поглиблений аналіз соціальних наслідків державного управління колективною пам'яттю, наприклад, вплив на суспільну злагоду, політичну легітимність чи міжнародні відносини.</p> <p>б) Застосування різноманітних якісних методів дослідження.</p> <p>в) Розвиток навичок критичного аналізу та поглиблене розуміння ролі пам'яті у соціальному житті.</p> <p>г) Формування дослідницького мислення майбутніх соціологів.</p>
--	---	--

<p>застосувати різноманітні якісні методи, розвинути навички критичного аналізу, а також поглибити розуміння ролі пам'яті у соціальному житті. Вони сприяють формуванню дослідницького мислення майбутніх соціологів.</p>		
<p>Аналіз меморіальної культури: Студенти можуть провести польове дослідження міського простору, виявляючи та аналізуючи різноманітні</p>	<p>Проведення польового дослідження міського простору для виявлення та аналізу різноманітних меморіалів, пам'ятників, музеїв, артефактів, що</p>	<p>Польове дослідження міського простору з виявленням та описом різноманітних меморіальних об'єктів та інституцій. Аналіз того, як меморіальні об'єкти та</p>

<p>меморіали, пам'ятники, музеї, артефакти, що відображають колективну пам'ять певної спільноти. У звіті студенти можуть пояснити, як ці матеріальні об'єкти та інституції сприяють консервації історичної пам'яті, а також обговорити, які групи та ідентичності вони репрезентують чи виключають.</p>	<p>відображають колективну пам'ять певної спільноти. Пояснення того, як ці матеріальні об'єкти та інституції сприяють консервації історичної пам'яті. Обговорення, які групи та ідентичності вони репрезентують чи виключають. Підготовка звіту за результатами дослідження.</p>	<p>інституції зберігають і транслюють колективну історичну пам'ять. Критичний аналіз того, які групи, ідентичності та наративи представлені або ж виключені меморіальною культурою. Звіт, який містить:</p> <p>а) Опис виявлених меморіальних об'єктів та інституцій.</p> <p>б) Аналіз їх ролі у збереженні та трансляції колективної історичної пам'яті.</p> <p>в) Обговорення репрезентації та виключення різних груп і ідентичностей.</p> <p>г) Висновки щодо особливостей меморіальної культури досліджуваної спільноти.</p>
<p>Етнографічне дослідження родинної пам'яті: Студенти можуть провести спостереження та глибинні інтерв'ю в окремих родинах, щоб дослідити, як сімейні наративи, традиції, реліквії формують колективну пам'ять і трансмісію досвіду між поколіннями.</p>	<p>Проведення спостережень та глибинних інтерв'ю в окремих родинах для дослідження того, як сімейні наративи, традиції, реліквії формують колективну пам'ять і трансмісію досвіду між поколіннями. Аналіз того, як сімейна пам'ять співвідноситься з ширшим соціальним</p>	<p>Отримання детальної інформації про те, як сімейні наративи, традиції та реліквії зберігають та передають колективну пам'ять у межах родин.</p> <p>Виявлення взаємозв'язків між сімейною пам'яттю та ширшими соціальними,</p>

<p>У підсумковій роботі студенти можуть проаналізувати, як сімейна пам'ять співвідноситься з ширшим соціальним контекстом, висвітлюючи, наприклад, гендерні, етнічні чи класові аспекти.</p>	<p>контекстом, висвітлюючи, наприклад, гендерні, етнічні чи класові аспекти. Підготовка підсумкової роботи за результатами дослідження.</p>	<p>культурними та політичними контекстами. Підсумкова робота, яка містить: а) Детальний опис сімейних наративів, традицій та реліквій, що формують колективну пам'ять у родинах. б) Аналіз взаємодії сімейної пам'яті та ширшого соціального контексту, зокрема, гендерні, етнічні та класові аспекти. в) Висновки щодо ролі родинної пам'яті у формуванні колективної ідентичності та досвіду.</p>
<p>Дослідження відновлення історичної пам'яті: Студенти можуть зосередитись на групах, які активно намагаються відновити колективну пам'ять, витіснену чи замовчувану офіційною історією. Використовуючи методи усної історії та аналізу документів, студенти можуть дослідити, як такі групи конструюють альтернативні наративи, мобілізують ресурси та</p>	<p>Дослідити, як групи, які активно намагаються відновити колективну пам'ять, витіснену чи замовчувану офіційною історією, конструюють альтернативні наративи, мобілізують ресурси та здійснюють практики вшанування пам'яті. Пояснити, як ці ініціативи відновлення пам'яті впливають на уявлення про минуле, ідентичність та легітимацію соціальних вимог.</p>	<p>Аналіз стратегій та практик, які використовують такі групи для відновлення витісненої чи замовчуваної колективної пам'яті. Визначення впливу ініціатив з відновлення пам'яті на сприйняття історії, формування колективної ідентичності та соціальних претензій. Студенти набувають навичок використання якісних методів дослідження для вивчення феноменів колективної пам'яті.</p>

<p>здійснюють практики вшанування пам'яті. У науковій роботі студенти можуть пояснити, як ці ініціативи відновлення пам'яті впливають на уявлення про минуле, ідентичність та легітимацію соціальних вимог. Загалом такі дослідницькі завдання дозволяють студентам поглибити розуміння соціологічних теорій пам'яті, розвинути навички якісних методів, а також сприяють формуванню критичного, рефлексивного мислення щодо феноменів колективної пам'яті в суспільстві.</p>	<p>Розвинути навички застосування методів усної історії та аналізу документів для дослідження проблематики колективної пам'яті. Сприяти формуванню критичного, рефлексивного мислення щодо феноменів колективної пам'яті в суспільстві.</p>	<p>Студенти розвивають здатність критично осмислювати роль колективної пам'яті у суспільних процесах.</p>
<p>Дослідження «місць пам'яті»: Студенти можуть провести аналіз конкретних локацій чи будівель, які набувають особливого символічного значення і стають «місцями пам'яті» (за</p>	<p>Проаналізувати конкретні локації чи будівлі, які набувають особливого символічного значення і стають «місцями пам'яті» (за концепцією П'єра Нора). Дослідити спеціальні ритуали і практики,</p>	<p>Ідентифікація та аналіз специфічних «місць пам'яті» у суспільстві. Виявлення та аналіз практик вшанування пам'яті, пов'язаних із «місцями пам'яті», та їх сприйняття різними соціальними групами. Визначення динаміки символічного значення та</p>

<p>концепцією П'єра Нора). Такий аналіз може включати вивчення спеціальних ритуалів і практик, пов'язаних із цими місцями, їх інтерпретацію різними соціальними групами, а також дослідження процесів їх інституціоналізації чи переосмислення з плином часу.</p>	<p>пов'язані із цими «місцями пам'яті», та їх інтерпретацію різними соціальними групами. Вивчити процеси інституціоналізації чи переосмислення «місць пам'яті» з плином часу. Поглибити розуміння теоретичних концепцій, пов'язаних із колективною пам'яттю, зокрема концепції «місць пам'яті» П'єра Нора. Розвинути навички якісного дослідження, зокрема збору та аналізу емпіричних даних, пов'язаних із «місцями пам'яті».</p>	<p>трансформацій «місць пам'яті» протягом часу. Студенти поглиблюють теоретичні знання щодо соціологічних підходів до вивчення феноменів колективної пам'яті. Студенти набувають досвіду використання якісних методів дослідження колективної пам'яті.</p>
<p>Порівняльний аналіз колективної пам'яті: Студенти можуть провести порівняльні дослідження колективної пам'яті в різних суспільствах чи культурних контекстах. Наприклад, можна вивчити, як національні історичні наративи, ритуали чи меморіальна культура відрізняються у країнах з різними</p>	<p>Провести порівняльні дослідження колективної пам'яті в різних суспільствах та культурних контекстах. Вивчити, як національні історичні наративи, ритуали чи меморіальна культура відрізняються у країнах з різними соціально-політичними системами, тоталітарним чи</p>	<p>Виявлення спільних та відмінних рис у формуванні колективної пам'яті в різних соціально-культурних середовищах. Аналіз впливу соціальних, культурних та політичних факторів на процеси формування колективної пам'яті в різних країнах та культурах. Студенти демонструють поглиблене розуміння соціологічних підходів до вивчення феноменів колективної пам'яті.</p>

<p>соціально-політичними системами, тоталітарним чи демократичним минулим тощо. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти, як соціальні, культурні та політичні чинники впливають на формування колективної пам'яті.</p>	<p>демократичним минулим. Поглибити розуміння теоретичних концепцій, пов'язаних із колективною пам'яттю, зокрема особливостей її прояву в різних суспільствах. Розвинути навички порівняльного аналізу, збору та інтерпретації емпіричних даних, пов'язаних із колективною пам'яттю. Сприяти критичному осмисленню впливу культурних, соціальних та політичних факторів на формування колективної пам'яті.</p>	<p>Студенти демонструють поглиблене розуміння соціологічних підходів до вивчення феноменів колективної пам'яті. Студенти демонструють здатність до критичного аналізу соціальних процесів, пов'язаних із колективною пам'яттю.</p>
<p>Дослідження «пам'яті тіла»: Студенти можуть зосередитись на вивченні феномену «пам'яті тіла» - як травматичні події, досвід переживань «вкарбовуються» в тілесність людини і передаються на рівні фізіологічних реакцій, жестів, рухів тощо. Через інтерв'ю, спостереження, аналіз художніх практик</p>	<p>Вивчення феномену «пам'яті тіла» - як травматичні події, досвід переживань «вкарбовуються» в тілесність людини та передаються на рівні фізіологічних реакцій, жестів, рухів тощо.</p>	<p>Розуміння того, як індивідуальна та колективна пам'ять втілюється в тілесних практиках, ритуалах, перформансах. Глибше осмислення складних соціокультурних процесів, пов'язаних з конструюванням, вшануванням, витісненням чи відновленням колективної пам'яті в суспільстві. Виявлення особливостей конструювання та</p>

<p>студенти можуть дослідити, як індивідуальна та колективна пам'ять втілюється в тілесних практиках, ритуалах, перформансах. Загалом такі дослідницькі завдання сприяють глибшому осмисленню складних соціокультурних процесів, пов'язаних з конструюванням, вшануванням, витісненням чи відновленням колективної пам'яті в суспільстві. Впливає на конструювання та трансляцію індивідуальної і колективної пам'яті. Наприклад, проаналізувати, як спогади, наративи та практики вшанування пам'яті різняться між чоловіками та жінками, і як це пов'язано з традиційними гендерними ролями та ієрархіями в суспільстві.</p>	<p>Дослідження, як спогади, наративи та практики вшанування пам'яті різняться між чоловіками та жінками, і як це пов'язано з традиційними гендерними ролями та ієрархіями в суспільстві.</p>	<p>трансляції індивідуальної і колективної пам'яті серед чоловіків та жінок Розуміння зв'язку між гендерними ролями, ієрархіями в суспільстві та практиками вшанування пам'яті.</p>
<p>Дослідження пам'яті меншин та</p>	<p>Вивчення особливостей колективної пам'яті</p>	<p>Виявлення способів, якими представники меншин та</p>

<p>маргіналізованих груп:</p> <p>Студенти можуть зосередитись на вивченні особливостей колективної пам'яті етнічних, релігійних, сексуальних та інших меншин, чії спогади та наративи зазвичай витісняються або маргіналізуються в домінуючих історичних наративах. Такі дослідження дозволяють виявити, як представники цих груп самі конструюють і передають свою пам'ять, а також розглянути процеси її інституціоналізації чи піддавання забуттю.</p>	<p>етнічних, релігійних, сексуальних та інших меншин, чії спогади та наративи зазвичай витісняються або маргіналізуються в домінуючих історичних наративах. Дослідження того, як колективна пам'ять меншин та маргіналізованих груп відрізняється від домінуючих історичних наративів.</p> <p>Розгляд процесів збереження, вшанування та трансляції колективної пам'яті меншин та маргіналізованих груп.</p>	<p>маргіналізованих груп самі конструюють і передають свою пам'ять Розуміння процесів інституціоналізації чи піддавання забуттю пам'яті цих груп.</p> <p>Ідентифікація відмінностей між колективною пам'яттю меншин/маргіналізованих груп та домінуючими історичними наративами. Виявлення причин маргіналізації та витіснення пам'яті окремих груп в суспільстві. Розуміння стратегій, які використовують ці групи для збереження та передачі своєї пам'яті Аналіз ролі інституцій, практик та наративів у процесах вшанування пам'яті меншин та маргіналізованих груп.</p>
<p>Дослідження пам'яті в цифрову епоху:</p> <p>Студенти можуть проаналізувати, як поширення цифрових технологій, соціальних медіа та Інтернету впливає на практики конструювання та передачі колективної</p>	<p>Аналіз впливу поширення цифрових технологій, соціальних медіа та Інтернету на практики конструювання та передачі колективної та індивідуальної пам'яті у сучасному суспільстві.</p>	<p>Розуміння того, як цифрові архіви, соціальні мережі та інтернет-меморіали трансформують способи збереження та актуалізації пам'яті. Виявлення нових способів конструювання, репрезентації та передачі колективної та</p>

<p>та індивідуальної пам'яті у сучасному суспільстві.</p> <p>Наприклад, дослідити, як цифрові архіви, соціальні мережі чи інтернет-меморіали трансформують способи збереження та актуалізації пам'яті.</p> <p>Дослідницький напрям відображає міждисциплінарний характер усної історії та вивчення пам'яті в соціології, що дозволяє глибше зрозуміти складні процеси конструювання, репрезентації та трансформації колективної та індивідуальної пам'яті в суспільстві.</p>	<p>Дослідження трансформації практик збереження та актуалізації пам'яті в умовах цифровізації.</p> <p>Вивчення впливу цифрових технологій на індивідуальну та колективну ідентичність, а також соціальні практики взаємодії через призму пам'яті.</p> <p>Вивчення впливу цифрових технологій на індивідуальну та колективну ідентичність, а також соціальні практики взаємодії через призму пам'яті.</p>	<p>індивідуальної пам'яті в цифровому середовищі.</p> <p>Аналіз того, як цифровізація впливає на процеси інституціоналізації пам'яті (наприклад, створення цифрових архівів).</p> <p>Розуміння ролі цифрових платформ, соціальних медіа та інших інструментів у процесах передачі та актуалізації пам'яті.</p> <p>Виявлення змін у способах конструювання ідентичності в цифрову епоху з урахуванням ролі пам'яті.</p> <p>Аналіз трансформації соціальних практик взаємодії та комунікації навколо пам'яті в цифровому середовищі.</p>
<p>Дослідження впливу пам'яті на ідентичність та соціальні практики:</p> <p>Студенти можуть вивчати, як спогади, наративи та колективна пам'ять формують та підтримують індивідуальну і групову ідентичність.</p>	<p>Вивчення ролі спогадів, наративів та колективної пам'яті у формуванні та підтриманні індивідуальної та групової ідентичності.</p> <p>Дослідження впливу пам'яті, відображеної в соціальних практиках, ритуалах та символах, на соціальну</p>	<p>Розуміння того, як спогади, наративи та колективна пам'ять конструюють та підтримують ідентичність особистості та соціальних груп.</p> <p>Виявлення особливостей використання пам'яті у процесах ідентифікації та самоідентифікації.</p> <p>Аналіз того, як колективна пам'ять, репрезентована в</p>

<p>Крім того, важливо дослідити, як пам'ять, відображена в соціальних практиках, ритуалах, символах, впливає на соціальну взаємодію та відносини влади.</p>	<p>взаємодію та відносини влади.</p> <p>Вивчення взаємозв'язку між пам'яттю, ідентичністю та соціальними практиками в контексті сучасних суспільних трансформацій.</p>	<p>соціальних практиках, ритуалах та символах, впливає на соціальну взаємодію та міжгрупові відносини.</p> <p>Виявлення ролі пам'яті у підтриманні або трансформації владних відносин та соціальної структури.</p> <p>Розуміння того, як зміни у колективній та індивідуальній пам'яті впливають на процеси ідентифікації та соціальну взаємодію в умовах суспільних трансформацій. Аналіз того, як трансформація соціальних практик, пов'язаних із пам'яттю, впливає на ідентичність та соціальні відносини.</p>
<p>Вивчення ролі пам'яті в процесах соціальних змін:</p> <p>Студенти можуть проаналізувати, як трансформація колективної пам'яті в суспільстві пов'язана з ширшими процесами соціальних, політичних та культурних змін.</p> <p>Наприклад, дослідити, яким чином боротьба за переосмислення</p>	<p>Аналіз взаємозв'язку між трансформацією колективної пам'яті в суспільстві та ширшими процесами соціальних, політичних та культурних змін.</p> <p>Дослідження того, як переконструювання та репрезентація</p>	<p>Виявлення механізмів, за допомогою яких зміни в колективній пам'яті пов'язані з процесами соціальних, політичних та культурних трансформацій. Розуміння ролі боротьби за переосмислення історичної пам'яті в рухах за соціальну справедливість та демократичні перетворення.</p>

<p>історичної пам'яті корелює з рухами за соціальну справедливість та демократичні перетворення.</p>	<p>колективної пам'яті впливає на соціальні, політичні та культурні зміни.</p> <p>Вивчення взаємозв'язку між колективною пам'яттю, ідентичністю та соціальною мобілізацією в контексті суспільних трансформацій.</p>	<p>Аналіз того, як зміни в репрезентації та інтерпретації минулого впливають на поточні соціальні, політичні та культурні процеси.</p> <p>Виявлення ролі пам'яті у легітимації або оскарженні існуючого соціального і політичного порядку.</p> <p>Розуміння того, як зміни в колективній пам'яті впливають на процеси соціальної ідентифікації та мобілізації.</p> <p>Аналіз ролі пам'яті у формуванні соціальних рухів та їх вимог щодо суспільних перетворень.</p>
<p>Дослідження інституціоналізації пам'яті:</p> <p>Студенти можуть вивчати, як пам'ять інституціоналізується через різноманітні агентства, музеї, меморіали, освітні програми, правові механізми тощо.</p> <p>Важливо розглянути, як ці інституції беруть участь у конструюванні, збереженні та трансляції домінуючих історичних наративів і</p>	<p>Вивчити, як пам'ять інституціоналізується через різноманітні агентства, музеї, меморіали, освітні програми, правові механізми тощо.</p> <p>Дослідити, як ці інституції беруть участь у конструюванні, збереженні та трансляції домінуючих історичних наративів і ідентичностей.</p>	<p>Виявлення ключових інституцій, що беруть участь у конструюванні, збереженні та трансляції домінуючих історичних наративів і колективних ідентичностей.</p> <p>Розуміння механізмів, через які ці інституції здійснюють свою роль.</p> <p>Аналіз способів, за допомогою яких інституції увічнюють, мобілізують, інтерпретують та передають колективну пам'ять.</p> <p>Виявлення взаємозв'язків між діяльністю інституцій та формуванням домінуючих історичних</p>

<p>колективних ідентичностей. Таким чином, залучення методів усної історії та дослідження пам'яті дозволяє соціологам глибше розкривати складні взаємозв'язки між індивідуальним досвідом, колективною пам'яттю та ширшими соціальними процесами. Це відкриває нові перспективи для розуміння динаміки соціальних змін у сучасному світі.</p>	<p>Залучити методи усної історії та дослідження пам'яті для глибшого розуміння складних взаємозв'язків між індивідуальним досвідом, колективною пам'яттю та ширшими соціальними процесами. Таке дослідження дозволить глибше зрозуміти складні процеси, через які пам'ять інституціоналізується, та як вона формує і трансформує колективні ідентичності та соціальні процеси.</p>	<p>наративів і колективних ідентичностей. Розширення теоретичного та емпіричного розуміння ролі пам'яті у динаміці соціальних змін. Виявлення нових перспектив для дослідження взаємодії індивідуальних, колективних та інституційних вимірів пам'яті.</p>
---	--	--